Rajavartiolaitoksen esikunta
Rajavartioylitarkastaja Pertti Normia

16.01.2023

HE 220/2021 vp
HE 231/2022 vp

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Hallituksen esitykset eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Rajavartiolaitokselta lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 220/2021 vp). Lisäksi valiokunta on pyytänyt Rajavartiolaitokselta lausuntoa edellä mainittua hallituksen esitystä täydentävästä hallituksen esityksestä (HE 231/2022 vp), jossa ehdotetaan uudistettavaksi lakiehdotuksen seuraamussääntely. Samalla valiokunta on pyytänyt mahdollisia kommentteja eduskunnan lakivaliokunnan esityksistä antamasta lausunnosta LaVL 32/2022 vp. Rajavartiolaitoksen esikunta lausuu asiassa kunnioittaen seuraavaa:

Rajavartiolaitos on saanut lausua esityksistä ennen niiden viemistä eduskuntaan. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää esitysten tavoitteita kannatettavina.

Ehdotetun uuden vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 2 §:n 2 momentissa rajattaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen suorittama vaarallisten aineiden kuljetus, sotilaalliseen yhteistyöhön liittyvän vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön kuljetusvälineillä suoritettava kuljetus sekä sotilasilmailuna tai valtion ilmailuna suoritettava kuljetus. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan lain soveltamisalaan kuuluisi sen sijaan sellainen kuljetus, jonka suorittaisi siviilitoimija vastikkeelliseen tai vastikkeettomaan sopimusoikeudelliseen kuljetussopimukseen tai vastaavaan sopimukseen perustuen. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää tärkeänä sitä, että vaarallisten aineiden kuljettamisesta annettua lakia ei sovellettaisi Rajavartiolaitoksen suorittamiin kuljetuksiin.

Ehdotetun uuden vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 137 §:ssä säädettäisiin viranomaisia ja hätäkuljetuksia koskevasta poikkeussäännöksestä, joka mahdollistaa vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain ja sen nojalla annetuista säännöksistä ja määräyksistä poikkeamisen pelastus-, poliisi-, rajavalvonta- ja tullitoiminnassa. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan poikkeaminen voi koskea myös sellaisia kuljetuksia, jotka suorittaa yksityinen toimija viranomaisen puolesta. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää poikkeamismahdollisuutta perusteltuna ja kannatettavana.

Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa, että ehdotetun lain 2 ja 137 §:ää ei sovelleta tilanteisiin, jossa Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos hyödyntää yksityistä toimijaa sotilaallisen maanpuolustuksen yhteydessä suoritettavaan kuljetukseen. Yksityisten toimijoiden käyttäminen voi olla välttämätöntä esimerkiksi normaaliolojen häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa, mikäli Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien oma kuljetuskapasiteetti ei riitä. Tällaisiin kuljetuksiin tultaisiin soveltamaan puolustusministeriössä valmisteilla olevaa lakia vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa. Ehdotetun vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 167 §:n 11 ja 12 momentissa säädettäisiin siirtymäsäännöksistä, joka turvaavat Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien suorittaman vaarallisten aineiden häiriöttömän kuljetuksen siihen asti, kunnes puolustusministeriön valmistelema vaarallisten aineiden kuljettamista koskeva lainsäädäntö saadaan voimaan. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää siirtymäsäännöksiä perusteltuina ja katsoo, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen suorittamista kuljetuksista sekä yksityisen toimijan sotilaallisen maanpuolustuksen yhteydessä suorittamista kuljetuksista on järkevää säätää valmisteilla olevassa laissa vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa.

Ehdotetun uuden vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 123 §:ssä säädettäisiin valvontaviranomaiselle velvoite laatia valvontasuunnitelma. Säännöksestä tai sen esitöistä ei Rajavartiolaitoksen esikunnan näkemyksen mukaan käy selkeästi ilmi, voiko valvontasuunnitelma olla usean valvontaviranomaisen yhteinen vai tuleeko jokaisen valvontaviranomaisen laatia oma erillinen suunnitelma. Ottaen huomioon valvontaviranomaisten tehtävien jakautumisen rajanylityspaikoilla sekä Liikenne- ja viestintävirastolle säädettävän yhteensovittamisvastuun, olisi Rajavartiolaitoksen esikunnan mielestä perusteltua ja tarkoituksenmukaista, että valvontaviranomaiset voisivat laatia yhteisen valvontasuunnitelman. Tarvittaessa yhteistä valvontasuunnitelmaa voisi täydentää viranomaiskohtaisilla tarkentavilla suunnitelmilla.

Todettakoon lopuksi, ettei Rajavartiolaitoksen esikunnalla ole erityistä lausuttavaa seuraamussäänteln uudistamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 231/2022 vp) eikä myöskään lakivaliokunnan tältä osin antamaan lausuntoon (LaVL 32/2022 vp), jossa keskitytään arvioimaan ehdotettua uutta hallinnollista seuraamussäänteln. Ehdotettu liikennevirhemaksu on liikenteessä jo yleisesti käytössä oleva sanktiomuoto. Poliisihallitus on tuonut valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esiin, että uudistus edellyttää muun muassa liikennevirhemaksujen käsittelyjärjestelmän päivittämistä, minkä vuoksi Poliisihallitus on esittänyt, että uudistus tulisi voimaan aikaisintaan 1.9.2023. Rajavartiolaitoksen esikunta tukee mainittua näkemystä ja sitä, että uudistuksen käytännön toteuttamiselle varataan riittävä aika.